

KUR'ÂN MEÂLLERİ

SORUNLAR, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı

13-14-15 EKİM 2023

**Muş Alparslan Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi
Toplantı Salonu**

MUŞ 2023

İSLÂMÎ İLİMLER ARAŞTIRMA VAKFI
وقف دراسات العلوم الإسلامية
THE FOUNDATION FOR RESEARCH IN ISLAMIC SCIENCES

Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 39
Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 115

Kur'an Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri
I. Cilt

Koordinatör:

Prof. Dr. Murat SERDAR

Muş Alparslan Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi

Editörler:

Prof. Dr. Murat SERDAR

Doç. Dr. Cahit KARAALP

Arş. Gör. Muhammet Lütfü TATLISU

Muş Alparslan Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi

Bu kitapta yer alan bölümlerin ilmî ve fikrî muhtevası ile dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir. Bütün yayın hakları saklıdır. Bilimsel araştırma ve tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında hiçbir yolla çoğaltılamaz. Kitapta yer alan çalışmalar hakem heyetinden geçmiş ve "Kitap bölümü" olarak değerlendirilmiştir.

KİTAP DÜNYASI YAYINLARI

Yayın No: 523

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınca Sertifika No: 51889

TAKIM ISBN: 978-605-351-829-7

I. CİLT ISBN: 978-605-351-830-3

Sayfa Tertibi: **Dr. İsmail KURT** (İslâmî İlimler Araştırma Vakfı)

Kapak Tasarım: **Serdar DİK**

Baskı Öncesi Hazırlık: **Mehmet ATEŞ** - meh_ates@hotmail.com

Baskı, Cilt:

Repro Bir Matbaacılık Kağıt Reklam Tasarım Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cd. No: 23-25 Yenimahalle/ANKARA

Sertifika No: **47381**

1. Basım

Aralık 2023 / İstanbul

Kitap Dünyası Yayınları

Alayköşkü Cad. Küçük Sk. Civan Han No. 6/D:4

Tel: 0212 514 93 05 Çağaloğlu – İSTANBUL

www.kitapdunyasi.com.tr

bilgikitapdunyasi@gmail.com

DİLBİLİM AÇISINDAN MEHMET OKUYAN'IN MEÂL-TEFSİRİ

Recep DEMİR*

Giriş

Kur'ân'ın nazil olduğu dil bilindiği gibi Arapça'dır. Anadili Arapça olmayan milletler Kur'ân'ı ya çevirilerinden veya kendi dillerinde yazılmış tefsirlerden öğrenmek zorundadır. Arapça bilenlerin sayısı az olduğu için Türk halkının çoğu da Kur'ân mesajını öğrenmek için bu iki yolu takip etmek zorundadır. Toplumumuzu meâllere yönelten bir başka sebep ise dini asıl kaynaklarından öğrenme arzusudur. Ayrıca bir konuyu meâlden öğrenmek daha pratik ve kolay görünmektedir.

Ülkemizdeki meâl sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu sayı takriben üç yüzün üzerindedir. Son yıllarda bu meâllere bir yenisi daha eklenmiştir ki o da kamuoyunun yakından tanıdığı akademisyen Mehmet Okuyan'ın hazırladığı Meâl-Tefsir'dir. Sözünü ettiğimiz yüzlerce meâl içinde önemli bir boşluğu dolduracak mahiyette hazırlanmış olanlar yanında biri diğerinin neredeyse aynısı olup birkaç kelime ya da ifadeyi değiştirmekle yetinenler de vardır. Okuyan'ın meâli ise ciddi bir emek mahsulü olup orijinal yönleri bulunan meâller arasındadır.

Her meâl bir bakıma meâl sahibinin yorumudur. Bu açıdan bakıldığında hazırlanan meâlde, meâl sahibinin izlerini görmek mümkündür. Bunlar meâli hazırlayanın her iki dildeki yetkinliği, düşünce dünyası, olayları değerlendirmedeki perspektifi vb. hususlar olarak sayılabilir. Meâl sahibinin kişisel yönleri yanında bu meâli hazırlarken metodik hareket edip etmemesi de son derece önemlidir. Kendi ifadeleri ve meâli incelendiğinde Okuyan'ın bir metod üzere meâlini hazırladığı görülmektedir.

* Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir ABD Öğretim Üyesi, recepdemir55@gmail.com

Mehmet Okuyan meâlinde kendi yöntemini yine Kur'ân'dan hareketle Allah'ın sözün en güzelini indirdiğini ve bunun da *müteşâbih* ve *mesânî* bir özelliğe sahip olduğunu ifade ettiği ayetten aldığını ifade eder.¹ Okuyan'a göre bu ayette *müteşâbihlikten* maksat "üstü kapalı, anlaşılamayan ayetler" anlamında değil, ayetlerin "birbirine benzemesi"; *mesânî* ile de "hakikatin tekrar" edilmesi olarak anlaşılmasıdır. Kur'ân ayetlerinin birbiriyle benzeşmesi anlamındaki *müteşâbihlik* ve "bir konuyu eşitle ve zıddıyla ele alması" anlamındaki *mesânîlik* onun meâl tefsirini hazırlamada en temel metodudur.² Çeviri incelendiğinde bunun uygulandığı, ayetler arası bağlantıyı kurma konusunda son derece başarılı olduğu görülmektedir. Okuyan'ın meâli eş ve zıd anlamlı ayetleri bir arada bulabilme konusunda diğer meâllerden farklılık arz etmekte ve ilgili ayetleri bir arada görmede okuyucuya önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Meâlin diğer meâller arasında öne çıkan yönünün bu olduğunu belirtmemiz gerekir.

Ülkemizde hazırlanan meâlleri iki grup halinde değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birinci grup, sadece meâlle yetinmekte diğeri ise kısa açıklamalarla birlikte meâl yapmaktadır. Kanaatimizce salt meâlle yetinildiğinde ayetleri doğru anlamak güçleşmektedir. Bunun için meâl yanında kısa da olsa açıklamalara mutlaka yer verilmelidir. M. Okuyan da meâlinde bazen kısa bazen de uzun sayılabilecek açıklamalara yer vermiştir. Ayetlerin doğru anlaşılması bakımından bu yönüyle de eser birçok meâlden ayrılmaktadır.

Her bir meâl farklı açılardan ele alınıp değerlendirilebilir. Örneğin kaynak dilin gramer yapısına riayet, hedef dilin kullanımı veya meâl sahibinin düşünce dünyasının meâle yansımaları gibi. Biz bu tebliğimizde Okuyan'ın meâlini sadece kaynak dilin kurallarına ne kadar riayet edildiği ve bunun hedef dildeki ifade edilişi bakımından ele alıp inceleyeceğiz. Bunu da bir tebliğin sınır ve imkânları içinde yapmaya çalışacağız. Yukarıda ifade ettiğimiz olumlu yönler yanında bize göre meâlde eleştiriye açık taraflar da bulunmaktadır. Tebliğimizde dile getireceğimiz bu hususlar meâlin daha güzel olması için katkı amaçlı eleştiriler olup meâl sahibinin bundan sonraki nüshalarda veya mobil uygulamada bunları dikkate alıp ona göre yayımlaması ümididir. On-line olarak da erişme imkânı bulunan meâlde bunları

¹ Zümer 39/23.

² Mehmet Okuyan, Geniş Açıklamalı Kur'ân Meâl Tefsir (İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları, 2022), "Önsöz", s. XVII.

düzeltilmek oldukça kolaydır. Biz bu tebliğimizde Dilbilimsel yönden M. Okuyan'ın meâlini ele alıp inceleyecek ve ondaki eleştiriye açık yönlerle işaret edeceğiz. Bunun yanında zaman zaman Okuyan ile aynı anlamı veren meâllere de işaret edeceğiz. M. Okuyan ayet meâllerini sürekli olarak güncellediği için bu tebliğ yazılırken ayet meâlleri “Kur'ân Okuyan” isimli mobil uygulamadan alınmıştır. Diğer meâl sahipleri tarafından yapılan meâller ise internet sitesinden alınmıştır.³ Meâlle ilgili eleştiriler yanında zaman zaman tefsir kısmına yönelik eleştiriler de yapılacaktır.

1. Atıflarla ilgili sorunlar

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ

Bakara 2/217

Sana haram ay(lar)ı, yani onda savaşmayı soruyorlar. De ki: “Onda savaşmak büyük (bir günah)tır. (insanları) Allah yolundan çevirmek, O’nu ve Mescid-i Haram’ın (saygınlığını) inkâr etmek ve (Mekke’nin Müslüman) halkını oradan çıkarmak ise Allah katında daha büyük (günah)tır....” (Mehmet Okuyan, Süleyman Ateş)

M. Okuyan, ayetteki وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ifadesini kendisinden önceki بِهِ ifadesine atfederek “O’nu ve Mescid-i Haram’ın (saygınlığını) inkâr etmek” şeklinde çevirmiştir. Hâlbuki bu ifade عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ifadesine atfedilmelidir. Eğer Okuyan’ın yaptığı gibi به ye atfedilseydi gramer gereği “ba” harfi cerri tekrarlanması gerekirdi. Çünkü mecrura atıfta, harfi cer tekrar edilir. Buna göre ifade بِالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ şeklinde olurdu. Bu açıklamalara göre doğru çeviri şöyle olmalıdır:

Sana haram ayı, onda savaşmayı soruyorlar. De ki: “Onda savaşmak büyük günahdır. Allah’ın yolundan menetmek, Allah’ı inkâr etmek, Mescid-i Harâm’dan (insanları) engellemek ve halkını oradan çıkarıp sürmek ise Allah katında daha büyük günahdır.....”

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

Enfâl 8/51

“İşte bu, ellerinizin öne sunduğu şeyler yüzündendir. Şüphesiz ki Allah kullarına asla haksızlık edici değildir.” (Mehmet Okuyan, Süleyman Ateş, M. Esed, Y. Nuri Öztürk ve diğerleri)

³ Bkz. <https://www.kuranmeali.com/> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023).

Okuyan ve bir çok meâl, وَأَنَّ اللَّهَ ifadesindeki و harfini isti'nafiye olarak almıştır. Hakikatte buradaki وَأَنَّ اللَّهَ ifadesi بِمَا قَدَّمْتُ ifadesindeki sebebiyet manası taşıyan ب harfi cerri ile mecrur olan مَا ya atfedilmiştir.⁴ Birçok meâlde buradaki و harfi isti'nafiye olarak alınmıştır. Sadece Elmalılı'nın orijinal meâlinde ve Hasan Basri Çantay'ın meâlinde و atfı olarak alınmıştır. Elmalılı'yı sadeleştirenler bile aslına sadık kalmadan و harfini isti'nafiye olarak almıştır. Ayette و atfı olarak alınmalıdır. Bu takdirde anlam şu şekilde olur:

"İşte bu, ellerinizle yaptığınız yüzündendir ve bir de Allah'ın kullarına asla haksızlık yapmadığındandır."

"Bu işte sizin kendi ellerinizin takdim ettiği yüzünden ve Allah'ın kullarına zulümkâr olmadığındandır." (Elmalılı Meâli Orijinal)

"Bunun sebebi, ellerinizin önce yaptığıdır, bir de Allah'ın, kullarına hakîkaten zulümkâr olmadığıdır." (Hasan Basri Çantay)

2. Hakîkî ve Mecazî Manaları Tercihte Öznel Yaklaşımlar

Mâide 5/38 وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ

"Hırsızlık yapan erkek ve kadının, elde ettiklerine karşılık ve Allah'tan ibretlik bir ceza olmak üzere ellerini kesin!" (Mehmet Okuyan)

M. Okuyan bu ayeti çevirirken hakikî manada çevirmekte ancak tefsir ederken ellerin kesilmesinin büyük çoğunlukla fiziksel bir işlem olarak algılandığını ancak ayetteki فَاقْطَعُوا kelimesinin sülasi kalıpta olup اَيْدِ kelimesinin de "güç" anlamına gelmesi nedeniyle "hırsızlık yapacak durumların ortadan kaldırılması, hırsızlık yapamayacak duruma getirilmesi" şeklinde yorumlanabileceğini ifade ederek mecazî anlama yönelmektedir. Halbuki bir ifadenin mecaza hamledilmesi için hakîkî manasıyla anlaşılmasının imkansız olması gerekmekte ve mecaza ancak bir karine ile gidilmektedir. "El kesme" ifadesinin hakikate hamledilmesinde bir beis olmadığı gibi Hz. Peygamber de bu cezayı uygulamıştır. Buna dair sahih rivayetler vardır.⁵ Mecazcı yaklaşımlarıyla bilinen M. Esed el kesilme cezasıyla ilgili uzunca bir açıklama yaptıktan sonra bu ayeti hakîkî manada anlamaktadır.⁶

⁴ Semîn el-Halebî, *ed-Dürri'l-maşûn fî ulûmi'l-kitâbi'l-meknûn*, V, 619.

⁵ Bkz. Buhârî, Hudûd, 11-12; Megazî, 53; Müslim, Hudûd, 8-9; Ebû Davûd, 4,9,21; Tirmizî, Hudûd, 6,20; Nesâî, Kitâbü's Sârik, 15,16; Ibn Mâce, Hudûd, 24,29.

⁶ Bkz. Muhammed Esed, Kur'an Mesajı Meâl Tefsiri ilgili ayetin meali. <https://www.kuranmeali.com/> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2023).

Bakara 2/60 فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ

“.... Asanı taşa vur....” (Mehmet Okuyan)

Meâl kısmında böyle çevirmiş fakat tefsir bölümünde bunu mecazî olarak “fedakarlıkta bulunmak” şeklinde anlaşılabileceğini ifade etmiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi mecaza bir karineyle gidilir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِمُ تُوْمِنُ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا

Bakara 2/260

“..... Dört tane kuş alıp onları *kendine alıştır*; sonra her dağa onlardan birer parça koy.....” (Mehmet Okuyan)

M. Okuyan ضُرْهُنَّ إِلَيْكَ fiilini “kendine alıştır” şeklinde çevirmekte ve tefsir kısmında kuşun “kesip parçalanmasından” söz edilmediğini belirtmektedir. Ancak erken dönem lügavi tefsirlerde bu kelimeye ضَمَّنَ إِلَيْكَ “onları kendine kat, bağrına bas” anlamı yanında اِطْعَمَهُنَّ “onları kes” anlamı da verilmiştir.⁷ Daha sonra gelen “her dağa onlardan bir parça koy” ifadesindeki جُزْءًا kelimesi de öncesinden kesilme işleminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kaldı ki burada öldükten sonra dirilme gibi olağanüstü bir duruma delil getirilmesi için bunun aklın idrak seviyesi üzerinde bir iş olması gerektiği ortadadır.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

Hûd 11/87

“(Medyenliler Şuayb’a) şöyle demişlerdi: “Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarını (putları) veya mallarımız hakkında dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana [salât]’ın (ibadetin) mi emrediyor? Şüphesiz ki sen çok hoşgörülüsün; akıllısın!” (Mehmet Okuyan, Süleyman Ateş).

Burada ayetin son kısmı hakîki manasıyla değil mecazî olarak alınmalıdır. Çünkü öncesinde geçen ifadeler yani lafzî karine onun mecazî olarak anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Burada aslında bir *istihza* manası bulunmaktadır. Buna göre mana şöyle olmalıdır:

“.... Aferin amma da akıllı ve uslu bir adamsın ha!”

⁷ Ebû Ubeyde Ma’mer el-Müsenna, *Mecâzî’l-Kur’ân*, 1/80.

“... Her halde sen, çok uslu akıllısın.” (Elmalılı Meâli Orijinal)

“...Doğrusu sen, yumuşak huylusun, çok akıllısın. (MaşAllah!... diyerek alay ettiler.)”(A. F. Yavuz Meâli)

Bakara 2/93 وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ

“...İnkarları sebebiyle kalplerine **buzağı(ya tapma sevgisi)** içirilmiştir...” (Mehmet Okuyan ve diğerleri)

Türkçede sevgi içirilmez, olsa olsa aşırı sevgi insanın gözünü kör eder. Dolayısıyla burada “buzağı sevgisi içirilmişti” yerine ifade şöyle çevrilse daha isabetli olur:

“... inkarları sebebiyle **buzağı sevgisi** gözlerini kör etti...”

Âl-i İmrân 3/21 فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

“... onlara elem verici bir **azabı müjdele!**” (Mehmet Okuyan, Diğer Meâller)

Neredeyse tüm meâllerde buna yakın mana verilmektedir. Ancak buradaki **istihza/alay** meâllere yansıtılmamakta hatta birçoğunda “Onlara acı bir azabı müjdele” şeklinde geçmektedir. Mecazî bir ifade olduğu için parantez içi bir cümleyle bu şöyle verilebilir:

“Onlara acı bir azabı (*alaylı bir şekilde*) haber ver.”

3. Deyimsel İfadelerin çevirisi

Mehmet Okuyan deyimisel ifadeleri birçok ayette ya parantez içinde veya tefsir kısmında Türkçe’deki deyimisel karşılığını vererek isabetli bir şekilde çevirmiştir. Ancak şu ayette buna riayet edilmemiştir:

Nahl 16/112 فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

“.....Allah da onlara, yaptıkları yüzünden **açlık ve korku sıkıntısını tattırmıştı.**” (Mehmet Okuyan)

Aslında “sıkıntı tatmak” ifadesi Türkçe’de bulunmamaktadır. Bunun yerine ayet şöyle çevrilebilir:

“... Allah da onları yaptıkları şeyler yüzünden **açlık ve korku belasıyla kuşatmıştır.**”

İsra 17/29 وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ

“*Elini boynuna kilitleme; onu büsbütün de açma.....*” (Mehmet Okuyan)

Burada yine deyimsel bir ifade bulunmaktadır. Bunun yerine Türkçe'de kullanılan şu ifadeyle karşılık verilebilir:

“Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma...”

Yusuf 12/14 قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الدِّثْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَاسِرُونَ

(Kardeşler) şöyle demişti: “Gerçekten biz (kalabalık) bir topluluk olduğumuz hâlde onu kurt yerse, **o zaman biz kaybedenler oluruz.**” (Mehmet Okuyan)

Bu ayetteki **قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الدِّثْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ** kısmı deyimsel bir ifadeyle Türkçe'ye aktarılsa daha isabetli olacaktır. Şu şekilde:

“..... Biz böylesine güçlü bir grup iken onu kurt yerse **yazıklar olsun bize!**”

4. Belagat Sanatına Riayet Sorunu

Bakara 2/61 وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

“..... Bundan sonra üzerlerine **alçaklık ve çaresizlik damgası vurulmuş**, ve Allah'tan (gelen) bir gazaba uğramışlardır....” (Mehmet Okuyan ve diğerleri)

Kimi dilci müfessirler bu ayette **kinaye** ve **teşbih** sanatı olduğunu belirtmişlerdir. Ayetin bütününden anlaşıldığına göre burada anlatılmak istenen yenilgilerin, esaretin, ağır vergilerin, horluk ve hakirliğin Yahudileri kuşatmış olduğu ve onlardan hiç ayrılmayacağıdır. Buna göre anlam şöyle olabilir:

“... onlar aşağılık ve perişanlığa mahkum edildiler....”

“...Böylece zillet ve yoksulluk onları kapladı....” (Diyanet İşleri Yeni)

“...Şehirde sefalet paçadan akıyor yoksulluk kol geziyordu...” (Mehmet Çakır)

5. Tahkik İfade Eden اِنْ in Çeviri Sorunu

A'lâ 87/19 فَذَكِّرْ اِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

“Hatırlamak yarar sağlayacağı için (gerçeği) hatırlat!” (Mehmet Okuyan)

“Artık öğüt ver; Öğütler yarar sağlarsa!” (Diğer meâller)

Malum Arapçada اِنْ farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Şartıyye, ve İnne'den tahfif edilen اِنْ olmak üzere. Buradaki اِنْ inneden tahfif edilmiştir. Bir öğüdün fayda verme ihtimalinden söz edilmesi (Zâriyât 51/55)

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ayetiyle de çelişmektedir. Mehmet Okuyan Zariyat 51/55. ayeti çevirirken aslında bu ayete de atıf yapmaktadır. إِنَّ tahkik olarak aldığımızda ayet şöyle çevrilebilir:

“Sen öğütlerine devam et; **çünkü** öğüt mutlaka fayda verecektir.”

6. Şart ve Cevap Cümlelerinin Tayini Sorunu

تَرَوْنَ الْجَحِيمَ - كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ 102/5-6 Tekâsür

“Hayır! Şüphesiz ki kesin bir bilgiyle bilseydiniz, **ateşi (önceden) görürdünüz.**” (Mehmet Okuyan)

Okuyan 5. Ayetteki لَوْ şart edatının cevap cümlesi olarak تَرَوْنَ الْجَحِيمَ ayeti-ni görmektedir ve bu iki ayeti buna göre çevirmektedir. Hâlbuki buradaki لَوْ şart edatının cevabı تَرَوْنَ الْجَحِيمَ cümlesi değildir. Eğer cevap cümlesi böyle anlaşılırdı burada bir çelişki olurdu şöyle ki: “Siz kesin olarak bilseydiniz, cehennemi görürdünüz” yani “Bilmediğiniz için görmeyeceksiniz” gibi bir mânâyâ gelecektir. Oysa âyette, cehennemi her hâlükârda görecekleri bildirilmektedir. Dolayısıyla bu iki âyet birbirinden bağımsız olarak ele alınmalı ve 6. âyetteki lâm, şart cümlesinin cevabı değil, yemin ifadesidir. Şartın cevabı mahzuftur. Okuyan yaptığı çeviride bir gariplik olduğunun farkında olmuş ki bu çelişkiyi parantez içi bir kelimeyle müdahale ederek aşma yoluna gitmektedir. Şartın cevabının mahzuf olduğu dikkate alındığında çeviri şöyle olacaktır:

“(Durum, sandığınız gibi değildir). Eğer kesin olarak bilseydiniz... (böyle yapmazdınız.) Yemin olsun, cehennemi mutlaka göreceksiniz.”

7. İsm-i Tafdilin Çeviri Sorunu

هُوَ خَيْرٌ نَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا 18/44 Kehf

“....O sevap bakımından **hayırlı olandır**; son bakımından da **hayırlı olandır.**” (Mehmet Okuyan)

Burada ism-i tafdîl şöyle çevrilse daha anlaşılır olmaktadır:

“..... *En iyi mükâfatı da en güzel akıbeti de veren odur.*”

8. Lafzî/Harfî Çeviri Sorunu

Manaya sadakat için birçok meâl sahibi lafzî çeviri yolunu tutmaktadır. Ancak bu durum okuyucu için hedef dildeki anlamı zorlaştırmaktadır. Anlaşılır olmak için tefsiri çeviri tercih edilmelidir.

Neml 27/20 وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ

(Süleyman) kuşları denetlemiş ve “Neden Hüdühüd’ü göremiyorum? Yoksa **kayıplardan mı oldu?**” (Mehmet Okuyan)

Bu ayet serbest çeviri ile şöyle çevrilebilir:

“.....Neden Hüdühüd’ü göremiyorum? Yoksa **kayıplara mı karıştı?**”

Yûnus 10/79 وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

“Firavun şöyle demişti: “**Bilgili bütün büyücüleri** bana getirin!” (Mehmet Okuyan)

Burası şöyle çevrilirse daha düzgün olabilirdi:

“.... Ne kadar **usta sihirbaz varsa** bana getirin!”

Hûd11/20 اُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ

“Onlar yeryüzünde (Allah’ı) **aciz bırakacak değillerdir**; onların Allah’tan başka dostları da yoktur...”

“Onlar dünyadan kaçıp **Allah’ın hükmünden kurtulamazlar.....**”

Mümtahine 60/12 وَلَا يَأْتِيَنَّ بِهِمَا نَايِفٌ مِّنَ الْيَمِينِ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلَيْهِ

“..... **elleri ve ayakları arasında bir iftira uydurup** getirmemek” (Mehmet Okuyan. S. Ateş, Diyanet meâlleri)

“..... **gayri meşru çocuk edinip onları kocalarına nispet etmeyeceklerine...**” şeklinde meâl vermek daha isabetli olacaktır.

İsrâ 17/4 اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

(Kendisine şöyle diyeceğiz): “**Kitabını oku!** Bugün hesap görücü olarak sana kendi [nefs]in yeter.” (Mehmet Okuyan)

“..... Amel defterini oku!.....” denebilirdi.

Bakara 2/16 اُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ

“İşte onlar hidayet karşılığında sapkınlığı **satın alanlardır.....**” (Mehmet Okuyan)

Burada hidayet çevrilmemiş, dalalet çevrilmiştir. Ya her ikisi de çevrilmeli veya olduğu gibi bırakılmalıdır. “satın almak” şeklindeki çeviri yerine ayet şöyle çevrilebilir:

“.....Sapkınlığı, doğru yola **tercih ettiler....**”

Yusuf 12/17 وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ فَآكَلَهُ الذِّئْبُ

“.....(Ne yazık ki) kurt onu yemiş! Fakat biz doğru **söyleyenler** olsak da sen asla bize inanmazsın.” (Mehmet Okuyan)

“ Biz doğru **söylesek** de sen bize inanmazsın.”

وَأَنَا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ 15/23 Hıcr

“Dirilten de öldüren de elbette biziz! Her şeye **vâris olan** biziz.” (Mehmet Okuyan)

“Şüphesiz hayatı veren de hayatı geri alıp öldüren de hepsinden **sonraya kalacak olan** da biziz.”

9. الأرض Kelimesinin Çeviri Sorunu

قَالُوا أَجِئْنَا لِنُلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونُ لَكُمُ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ

Yunus 10/78

Onlar “Babalarımızı üzerinde bulduğumuz (dinden) bizi döndüresin ve **yeryüzünde** yücelik sizin ikinizin olsun diye mi bize geldin?” dediler. (Mehmet Okuyan)

الأرض kelimesi Kur’ân’ın tamamında yeryüzü diye çevrilmektedir. Halbuki bazı ayetlerde lokal bir yerden söz edilmektedir. Buna dikkat etmek gerekir. Yunus 10/78 ayetinde durum tam da böyledir. Burada çeviri şöyle olmalıdır:

“Sen”, dediler, “bizi atalarımızı üzerinde bulduğumuz dinden döndüresin de **ülkede** önderlik ikinize kalsın diye mi geldin?

10. İsm-i Failin Çevirilerinde Sorun

İsmi fail işi yapan anlamında bir fiilimsi olup Muzari fiile tekabül etmektedir. Dolayısıyla muzari fiil gibi çevrilmelidir. Fakat meâllerde buna dikkat edilmediği görülmektedir:

أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ (5) رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (6)

Duhân 44/5-6.

“....Rabbinin merhameti gereği (peygamberler) **gönderici olan** da elbette biziz. Şüphesiz ki O -evet O- **duyandır, bilendir.**” (Mehmet Okuyan)

“... Rabbinden bir rahmet olarak hep resuller **göndermekteyiz.** Muhakkak ki o, her şeyi hakkıyla **işitir ve bilir.**”

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَابٌ 38/19 Sâd

“Toplanıp gelen kuşları da (emrine vermiştik). Hepsi de O’na (Allah’a) çok **yönelicilerdi.**” (Mehmet Okuyan)

“ Hepsi Allah’a yönelmektedir.”

11. Mahzûf Fiil Cümlelerini Takdir Sorunu

Bakara 2/213 **كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ**

“İnsanlar tek bir ümmetti. Allah müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberleri göndermiştir.....” (Mehmet Okuyan)

“Bütün insanlar bir tek ümmetti. Aralarında ihtilâflar başlayınca, Allah onlara içlerinden müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdi...”

Kehf 18/54 **وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا**

“Yemin olsun ki bu Kur’ân’da insanlar için her türlü örneği sayıp dök-müşüzdür. (Nankör) insan tartışmaya en çok düşkün olandır.” (Mehmet Okuyan)

Buraya anlamın daha düzgün anlaşılması için bir cümle takdir edilmelidir.

“Biz bu Kur’ân’da, insanlar için her türlü misal ve öğüdü, farklı üsluplarla tekrar tekrar ifade ettik. (Fakat birçoğu bunları anlamadı.) Zira bütün varlıklar içinde tartışmaya en düşkün olan, insandır.”

12. Mazi-Muzari İkileminde Sorunlar

Nahl 16/1 **آتَىٰ أَمْرَ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ**

“Allah’ın emri **gelmiştir**. Onu istemekte acele etmeyin! (Allah) onların ortak koştuklarından yüce ve uzaktır.” (Mehmet Okuyan)

Okuyan, mazi fiilleri kesin olacak şekilde anladığını tefsir kısmında ifade etmektedir. Kanaatimizce burada hem mazi hem de geleceği kapsayacak şekilde şöyle çevrilebilir:

“Allah’ın emri **ha geldi ha gelecek**! Artık onun gelmesini çabuklaştırmak istemeyin....”

13. Harf-i Tarîf’in Çeviriye Yansıtılması Sorunu

Harf-i tarîf şu beş mana için kullanılır: ahd-i zihni, ahd-i harici, cins, istiğrak ve kemal.

Fatiha 1/2 **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**

[Hamd] (övgü); [Rahmân], [Rahîm], hesap gününün sahibi, âlemlerin de Rabbi olan Allah içindir. (Mehmet Okuyan)

Buradaki “el” takısının **istiğrak** için alınması daha doğru olur Buna göre çeviri şöyle yapılabilir:

“Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah'adır”

Sonuç

M. Okuyan'ın Meâl Tefsir adlı eseri ayetleri arası ilişkileri ortaya koyma bakımından son derece başarılıdır. Hedef dil olan Türkçe akıcı ve anlaşılır bir şekilde kullanılmıştır. Okuyan meâlinde salt entelektüel bir çaba gütmemekte yeri geldikçe insan hayatına dokunan öğüt ve uyarılarda da bulunmaktadır. Bunun yanında yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi Arapça gramer ve bunun Türkçeye aktarılması noktasında gözden kaçan noktaların yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Elbette bizim tespitlerimizde de hatalar olabilir. Allahü 'alemü bis-savab.